

Муниципальное казённое общеобразовательное учреждение
«Кизлярская гимназия №1 имени М.В.Ломоносова»
городского округа «город Кизляр»

Открытый урок

по родному языку
(аварскому)

6 класс

«Разгром Надыр-Шаха»

Учитель родного языка: Хадисова З.М.

г. Кизляр, 2020 г.

ОТКРЫТЫЙ УРОК ПО АВРСКОМУ ЯЗЫКУ (ШАГЪ ЩУШАХЪ ВИХХИЗАВИ.)

Дарсил тема: «Надир – шагъ щуцахъ виххизави»

Дарсил мурад «:Лъималазда нилъер къалбал шулиял ва чухлизе бегъулел руклин бичлчи

Дарсил бухьи.(Предсавить гостей , рассказать цель)

Дарсил алатал: ИКТ,слай дал, тлахъал, тестал.

Дарсил ин.

.Аслияб бутла:

1)Рокъобе х1алт1и-а)докладал,б) «Г1андадал»-асар такраргъаби.

2.Ц1ияб дарс.

в)Текст ц1али

г)Надир-Шагъ (Г1ури)

Щулагъаби:

1. К1уго асар-халкъияб кеч1вахвадарухъанасхъварабасар – баг1алъи щиб

-Рорч1ами,салам,лъимал,х1урматиял гъалбал.

Лъимал,жакъа дун яч1ун й иго нужехъе гъоболлгъухъ

Ва гъединго нужехъе рач1ун руго цогиял школабаздаса муг1алимзаби.

-Салам къун лъик1 гурищ гъезие?

-Салам!(Гъалмагъабаздехунги сверун салам къела)

Жакъа нилъер дарсил тема буго « Надир-шагъ щуцахъ виххизави»

Нилъер умумузул кициялдаса бач1араб – эпиграф «тушманасе нау
ч1вазег1ан,жиндирго къаданибзани ч1ван лъик1.»

Гъал раг1абазул маг1на бич1ч1анищ нужеда?

(Тушманасе х1елизег1ан,хвелго лъик1илан абураб)

Гъел рагълаби бахъларчиясул кълалзухъай иш рачъунел,ялгъуни хъинкъьарасулиш?
-Бахъларчиясул

Битъараб лъимал. Нужеда лъалел батъила исана Къудияб Ватъанияб рагъ лъугъун 70 сон тълубалелбги. Ватъанияб рагъда Дагъыстаналдаса рахъана 50-ялдаса цълкълун бахъларчи Дагъыстаналгъул кинал бахъларзазул цъларал нужеда лъалел?

-Мухъамад Хъажияв, Сагъадула Алиев, Мухъамадзагъид Гъабдулманапов.

Гъел бахъларзузул хъакъалгъулъ Цъадаса Хъамзагица хъван буго кечъл.

Магъларул халкъалгъул бицен букълана,
Масала,рагъалгъ вас къолларин абун.
къалда чълел босарал росун балагъе,
васал гъарулелго гъелгъ рукъун ругин.

Гъел гурел цоги Дагъыстаналгъул тарихалда нилгъер магъарулазул кинал бахъларзал ругелгъ?

(Имам Гъазимухъамад Хъамзагъ-имам Шамил- имам, Шамилли наиб Хъажимурад ва гъ.ц.)

-Кинал рагъул церехъабазде данде нилгъеца рагъ гъабун букълараб?

Рекъав Тимур,Золотая ордаялгъул цевехъан Тахтомъш,Турциялгъул Султан Селим ва Ираналгъул шах-Надър.

Гъел лъугъа-бахъиназда хурхарал кинал кълалзул гъунаразул асарал нужеда лъалел?
(«Ганчълл вас», «Парту Патима»тумазул, «Шарвилли»лезгиязул)

Гъемер лъикъл лъимал. Гъанже хал гъабе гъаб дида кодоб бугеб гъансинир кинал халкъиял асарал нилгъеда ратулишцали?
(Къицаби,абиял,маргъаби,кучълдул,бицанкълаби)

Гъелеха лъимал,кигъланги батъил-батъиял халкъиял асарал ратулел нилгъеда авар адабияталгъулъ. Гъеда гъоркъоса цоялгъун кколел«Надир-шагъ шущахъ вихъизави»абураб къалул кечъл. Гъелда гъад хълалгъи гъабизе буго жакъа нилгъецаги.

Жакъасеб нилгъер дарсил мурад буго:

1. Нилъ члухлизе бегулеб миллат буклин, члухлизе нилбер лбалклал
руклин нужеда бичичи, халкбалгул цолбияль киглан кутакав
тушманасасаги бергунеблзи.

Рокъоб кбураб хлалтлул хал гъаби. Тема рагъизе нужее рокъобе кбун руклана
докладад хъвазе гъеб лъугъа-бахъиналгул хлакбалзуль.

Хладурун ругищ нужеца докладад?

- Руго. (хлалтлаби ракларила, цо-киго цлалила, хутларазухъ хал гъабун
къйматал лъела)

- Лъимал, гъеб лъугъа-бахъиналгул хлакбалзуль цоги чанабилеб классалда
нужеца цлалун буклараб?

(Хициб май дан бихъизабила)

- «Гландадал» - хабар - 7 классалда

Гландадал абураб хабар лъица хъвараб?

- Мухламад Хуршиловас хъвана.

Клалзул гъунаразул асаразул автор вуклунищ, лъимал? (вуклунаро)

- Жакъа нилъеца цлализе буго «Надир - шагъ шущахъ виххизави» абураб
халкъияб кечл.

Дагъистаналгул халкъиял кучлдузуль бищунго камилаздасан цоаб ккола
гъеб.

- Лъимал, рагъе тетрадалги, хъвай тема.

(Цлали) Нилъеца гъабсаглат асар бай бихъила, цлалулаго кумек гъабила - Н-
шагъасул роль хлала хлажияс, Сурхай - ханасул шамилица. (10мин)

«Надир-шагъ шущахъ виххизави» - абураб халкъияб кечл 18-абилеб
гласруяль гъабураб буклиналь, гъенир нилъеда * дандчлвала
архайзмаби, диалектизмаби. Гъединлгьидал нилъеца тлоцебе тлубазабила
словарияб хлалтли

18 гласру Дагъистаналгул тарихалда буклана захлматаб заманлгун.

Гъеб лъугъа-бахъиналь рижизаруна халкъалда гъоркъор глемерал
кучлдул, биценал, кичаби, харбал. Надир - шагъ вацлинеглан дагъистан
глуцлцун буклана гьитлинал ханлгъабаздаса ва эркенал данделгъабаздаса.

Гъеб рагъбалъ долъизабуна дагъистан. Гъенир глахъаллъгана къарахъаса бай бихъун лъарагIракъалде цвезегIан киналго дагъистаниял.

Жиндирго тарихалда жаниб дагъистан лъиениги къуркъицIо: « Тушманасе науку цIвезегIан,къаданиб зани цIвараб лъикIлабин абула магIарулаз». Гъеб кициялъ халкъалъул рекIелъ бугеб къвакIиги, цIаги,вагIаналдехун бугеб рокъиги бихъизабула нилъеда.

Лъимал,лъица гъаб кечI хъвараб,автор вугищ гъалъул? (гъечIо,гъеб буго халкъияб асар)

Щиб бихъизабулеб бугеб нилъеда гъаб кочIолъ? (Халкъалъул цолъи,магIарул халкъалъул ВатIаналде бугеб рокъи,бахIарчилъги,къохIехъей).

Кинал кицаби лъалел нужеда вагIаналъул хIакъалъулъ?(ВагIан гъечIелъ чи-чед гъечIеб таргъа,ВагIан хириясе хвел букIунаро,дурго вагIаналда лагълъун вукIин лъикI, чияр ватIаналда ханлъун вукIиналдаса)

Лъимал,лъица бихъизабураб гъаб кочIолъ бищунго кIудияб бахIарчилъги? (Сурхай -ханасул вас МуртазагIалица)

Сунда бахиллъун вугев Надир-шагъ магIарулазда?

Гъезул къвариялда ва Сурхай -ханасул вас МуртазагIалида.

Дир бугеб улка-ракъ дурани,Сурхай ,
Хунзахъа Дай тилал дирани,Сурхай ,
Дир бугеб хазина дурани,Сурхай ,
Дур МуртазагIали дирани Сурхай !

Лъимал,лъикI хал гъабе гъаб мухъазухъ ва бице дие чан гъижа(слог) бугеб гъаб мухъазда

Ответ 11. БитIараб лъимал. Аваразул кочIол гIуцIи буго силлабикияб жиб-жиб кочIол мухъилъ цо къадаралъул слогал ратула. КечI букIуна 7 слогалъулаб,11-б,14-аб. Гъаб нилъер Н-ш.-абураб халкъияб кочIолъги нилъеда батана 11 къадаралъул слогал. Балагъе лъимал,гъаниб рифма бугищ? КочIол мухъазда ахиралда цого гъаркъал яги рагIаби такрарлъулел ругищ?(руго) Жеги хал гъабе лъимал,гъаб кочIолъ рагъукъал хIарпал такрарлъун ругищ?(аллитерация) Такрарлъулел руг д-д,с-с,р-р,х-х.

(тесты на закрепление материала)